

Skåneanalysen

En analys om Skånes tillväxt och utveckling – 16 mars 2020

Ekonomiska konsekvenser av Covid-19

Coronavirusets snabba spridning och de åtgärder som sätts in för att stävja smittspridningen får ekonomin att tvärbromsa och det är nu inte längre en fråga om vi rör oss in i en lågkonjunktur, utan hur djup och långvarig de blir. Skulle sjukdomen peaka under våren och därefter plana ut får vi sannolikt se en ganska snabb ekonomisk återhämtning. Detta speciellt om man lyckas hålla företagen under armarna under en period så att massiva konkurser och uppsägningar kan undvikas.

På väg in i lågkonjunktur

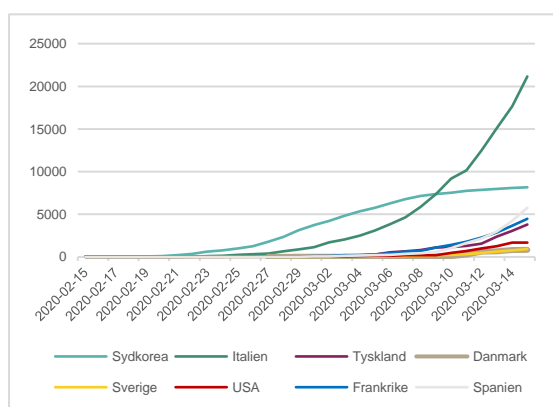
De senaste veckornas kraftiga spridning av covid-19 runt om i världen påverkar de ekonomiska utsikterna på ett dramatiskt sätt. Det är nu inte längre fråga om världen och Sverige går in i en lågkonjunktur eller inte, utan hur djup och långvarig den blir. Detta beror i sin tur naturligtvis på hur spridningen av covid-19 fortskrider såväl som vilka åtgärder som sätts in, både för att stävja smittspridningen och för att mildra de negativa effekterna på ekonomin.

Optimisterna pekar på det faktum att Kina redan tycks ha fått situationen under kontroll. Antalet nyupptäckta smittade är nu mycket beskedligt. De något mer pessimistiska lagda framhåller dock att det är mer problematiskt att få situationen under kontroll om man inte får använda sig av auktoritära metoder. Dessutom tycks viruset nu ha fått fäste i i stort sett hela världen.

Fram till slutet av februari, då spridningen av viruset utanför Kina fortfarande var begränsad, påverkades ekonomin i Europa framförallt av att företag i många branscher inte fick tillgång till för dem nödvändiga kinesiska insatsvaror. Kina spelar en viktig och växande roll när det gäller de globala värdekedjorna. Nu har stora delar av produktionen återupptagits i Kina i och med att smittspridningen har kunnat stävjas.

Samtidigt som smittspridningen har avtagit drastiskt i Kina har den dock tilltagit lika drastiskt i Europa. Följaktligen har omfattande åtgärder införts för att hejda utvecklingen. Skolor och barnomsorg har stängt i Italien, Spanien, Danmark, Norge, Frankrike, Estland, Irland, Österrike, Belgien, Turkiet samt i vissa tyska och amerikanska delstater. I många länder hålls restauranger, caféer, museer etc stängt, men även i länder där sådana restriktioner inte har införts är hushållen försiktiga och stannar hemma i större utsträckning. Vissa länder, som Spanien, har till och med infört partiella utgångsförbud.

Antal bekräftade fall av Covid-19 tom 15 mars

Källa: Macrobond

Allt fler länder (Danmark, Norge, Polen, Ukraina, Tjeckien, Slovakien, Tyskland, Turkiet, Vietnam, USA, Nordkorea, Indien, Nya Zeeland, Israel, El Salvador) stänger dessutom sina gränser helt eller delvis medan vissa, bla Sverige avråder sina medborgare att åka utomlands.

Effekter på ekonomin

Hur påverkas företagen?

När det gäller företagen påverkas många branscher av ett kraftigt fall i försäljningen i och med att stora delar av upplevelsebranschen stängs ned och folk håller sig hemma.

Som en konsekvens kan företagen inte betala sina räkningar, vilket leder till att många är tvungna att varsla sin personal. I förlängningen leder situationen till ett ökat antal konkurser.

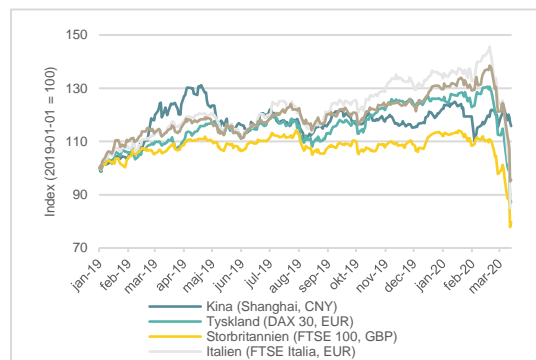
Företagen drabbas även av minskad produktion om en stor del av deras personal blir sjuka eller är tvungna att vara hemma med sjuka barn. Om skolor och barnomsorg skulle stänga framöver skulle de negativa effekterna på produktionen bli markant.

De stängda gränserna i många länder är i de flesta fall inte tänkta att gälla frakt- och handelstrafik. Om en stor del av arbetskraften är hemma på grund av sjukdom eller på grund av stängda skolor och barnomsorg kommer detta dock indirekt att påverka handelsflödena genom minskad produktion. Det finns också en risk att produktionen påverkas av flaskhalsar om tillgången till utländska insatsvaror begränsas. Störst påverkan får detta på företag som är beroende av långa globala värdekedjor såsom fordonssektorn.

Hur påverkas hushållen?

Vad beträffar hushållen påverkas deras konsumtionsbeteende av nedstängningen av stora delar av upplevelseindustrin och av att allt fler håller sig i hemmet i mer eller mindre självald isolation. Hushållens konsumtion påverkas även indirekt av de stora börsfallen eftersom det har en negativ inverkan på hushållens förmögenhet. Sedan den 19 februari, då den svenska börsen toppade, har OMX30 fallit med mer än 30 procent.

Global ekonomi: kraftiga börsfall i Europa

Källa: Macrobond

Konsumtionen av sådant som resor, restaurangbesök o dyl minskar och även sällanköpshandeln påverkas sannolikt negativt när besöken på varuhusen minskar. Ett undantag är dock e-handeln. Även dagligvaruhandeln klarar sig sannolikt bättre.

Så småningom kommer hushållens konsumtion även att påverkas av en snabbare försämring av arbetsmarknaden. Förra veckan kom ett antal varsel inom hotell- och resebranscherna, bland annat Scandic som varslade 2 000 personer och SAS som har bestämt sig för att tillfälligt permittera 10 000 personer. Detta är med största sannolikhet bara början. När hushållen mister sina jobb påverkas deras ekonomi och konsumtionsutrymme naturligtvis negativt. Detta drabbar i sin tur företagen genom en minskad efterfrågan.

Åtgärder för att mildra de ekonomiska effekterna

Massiva politikåtgärder har meddelats såväl i Sverige som i andra länder de senaste veckorna för att mildra de ekonomiska effekterna av krisen. Den 16 mars annonserade den svenska regeringen ett krispaket som omfattar hela 300 miljarder kronor, vilket är en historiskt stor summa i dessa sammanhang.

Ett av de mest akuta problemen i ekonomin som behöver hanteras är de likviditetsproblem i näringslivet som redan har/snart kommer att dyka upp. För att motverka dessa har regeringen beslutat om ett tillfälligt uppskov för moms, anställdas preliminärskatter i upp till ett år, upp till tre månaders arbetsgivaravgifter.

Riksbanken har dessutom beslutat att låna ut upp till 500 miljarder SEK till bankerna till noll ränta och uppmanar bankerna att i sin tur låna ut dessa

pengar till små och medelstora företag. Lånen löper över 2 år. Dessutom har Finansinspektionen minskat sina kapitalkrav på bankerna vilket leder till en betydligt högre utlåningsram för bankerna. Problemet med dessa sistnämnda två åtgärder är dock att bankerna fortfarande måste göra en kreditbedömning av företagen och när ekonomin viker stramas oftast kreditgivningen åt. Det finns alltså en betydande risk att effekten av denna åtgärd blir begränsad. Riksbanken har även meddelat att man ska köpa stats-, kommun- och bostadsobligationer för hela 300 miljarder kronor för att förbättra likviditeten i det ekonomiska systemet och för att få till stånd lägre räntenivåer.

För att begränsa antalet uppsägningar har regeringen även beslutat om att införa ett system för korttidspermittering från och med den 16 mars. Systemet innebär att staten tar tre fjärdedelar av kostnaden för att personalen går ned i arbetstid. Arbetstagaren får samtidigt ut över 90 procent av lönen. Staten tar även över sjuklöneansvaret i två månader. Det slopade sjuklöneansvaret skulle kosta staten 2 miljarder kronor i månaden i en situation med normala sjuktal, men nu kan det förstås röra sig om betydligt högre summor.

Dessutom införs en slopad karensdag, dvs staten går in och betalar sjukpenning redan från första dagen och anslaget för den så kallade smittbärrpenningen (ersättning om man ex hamnar i karantän) höjs. Därutöver kommer en miljard kronor extra att avsättas till regioner och kommuner för att täcka merkostnader man har haft kopplade till coronaviruset och även Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Läkemedelsverket kommer att få ökade anslag.

Trots de enorma stimulanspaketerna som redan annonserats är det inte osannolikt att det kommer mer inom kort från såväl Riksbanken som regeringen. Regeringen har tidigare meddelat att det kan komma mer pengar till kommuner och regioner och till arbetsmarknadspolitiska insatser. När det gäller Riksbanken kan man exempelvis välja att köpa företagsobligationer eller kommunobligationer.

Det som är positivt i sammanhanget är att Sverige har mycket starka finanspolitiska muskler och att man därför, till skillnad från ett flertal sydeuropeiska länder, har ett stort handlingsutrymme att parera en stor kris. Att vi hamnar i en lågkonjunktur är däremot i princip oundvikligt. Sverige kommer att få en period med mycket svag ekonomisk aktivitet och en signifikant uppgång i arbetslösheten.

Sårbara branscher

Medan hela ekonomin påverkas av Covid-19 bedöms tre branscher vara särskilt utsatta: Tillverkningsindustrin, Transportindustrin och Besöksnäringen. Tillsammans står dessa branscher för en femtedel av arbetstillfällena i den skånska ekonomin, motsvarande nära 115 000 förvärvsarbetande.

Tillverkningsindustrin

56 800 personer arbetar i skånsk tillverkningsindustri. Det motsvarar drygt nio procent av antalet sysselsatta. Industrin är särskilt utsatt för Covid-19 på grund av komplexa underleverantörskedjor. De flesta företag sitter inte på omfattande lager av komponenter utan är beroende av ständiga leveranser. Störningar i värdekedjan riskerar att snabbt sänka produktionen. Många industriföretag engagerar dessutom konsultföretag i sin verksamhet, varför en minskad produktion inom industrin kan få spridningseffekter även till ett antal tjänstenäringsbranscher. Andra stora branscher är tillverkning av maskiner, metallvaror samt kemikalier.

Dessutom har Skåne en särskilt stor livsmedelsindustri med drygt 10 000 förvärvsarbetande. Även jordbrukssektorn i Skåne är relativt stor i ett svenskt perspektiv. I ett internationellt perspektiv är den svenska självförsörjningsgraden på livsmedel relativt låg på 50 procent. Detta gör oss mycket beroende av import och öppna gränser.

I Skåne finns flera stora företag inom tillverkningsindustrin, exempelvis Tetra Pak, Alfa Laval, Orkla Foods, Pågen, Höganäs, Scan, AKZO Nobel, Trelleborg, Plastal och BorgWarner.

Tabell 1 – Tillverkningsindustri

Bransch	Antal anställda
Livsmedelsframställning	10 152
Tillverkning av övriga maskiner	6 375
Tillverkning av metallvaror utom maskiner och apparater	5 807
Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter	4 510
Tillverkning av andra icke-metalliska mineraliska produkter	3 626
Tillverkning av gummi- och plastvaror	3 028
Tillverkning av motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar	2 415
Annan tillverkning	2 400
Reparation och installation av maskiner och apparater	2 257

Pappers- och pappersvarutillverkning	2 145
Tillverkning av trä och varor av trä, kork, rotting o.d. utom möbler	2 094
Stål- och metallframställning	1 928
Tillverkning av elapparatur	1 696
Tillverkning av farmaceutiska basprodukter och läkemedel	1 672
Tillverkning av datorer, elektronikvaror och optik	1 627
Grafisk produktion och reproduktion av inspelningar	1 604
Tillverkning av möbler	1 398
Framställning av drycker	718
Tillverkning av andra transportmedel	500
Textilvarutillverkning	419
Tillverkning av kläder	202

Transportsektorn

25 300 personer arbetar inom transportsektorn i Skåne. Vi har däremot ett ganska litet antal anställda inom lufttransport (563 personer), vilket sannolikt är det hårdast drabbade transportslaget. Flyg, bussar och passagerföretag står inför ett bekymmersamt läge när resandet drastiskt minskar. SAS meddelade exempelvis i helgen att 90 procent av arbetskraften permitteras. Stora företag inom transport i Skåne är exempelvis Nobina, Transdev, Arriva Tåg, DHL Freight och PostNord.

Tabell 2 – Transport

Bransch	Antal anställda
Landtransport	16 597
Lufttransport	563
Magasinering, stödtjänster till transport	7 840
Sjötransport	298

Besöksnäringen

32 400 förvärvsarbetar i den skånska besöksnäringen. Besöksnäringen består bland annat av hotell, restauranger, caféer, museer, gym och golfbanor. Hotell, resebyråer och restauranger har drabbats hårt av ett minskat resande och social distansiering. Clarion Hotel & Congress i Malmö har varslat elva personer. Nationellt har Scandic varslat 2 000 personer på grund av försämrat bokiningsläge

Största branschen är restaurang med drygt 14 000 förvärvsarbetande. Denna siffra är sannolikt underskattad på grund av deltids- och säsongarbete. Färre gästnätter i Skåne skulle även

slå mot detaljhandeln. Stora företag inom

Bransch	Antal anställda
Restaurang-, catering- och barverksamhet	14 757
Sport-, fritids- och nöjesverksamhet	5 632
Hotell- och logiverksamhet	4 836
Konstnärlig och kulturell verksamhet samt underhållningsverksamhet	3 794
Biblioteks-, arkiv- och museiverksamhet m.m.	1 956
Resebyrå- och researrangörsverksamhet och andra resetjänster och relaterade tjänster	1 083
Spel- och vadhållningsverksamhet	315

besöksnäringen är bland annat ScandicHotels, CasinoCosmopol, Espresso House, Ystad Saltsjöbad och Fitness24.

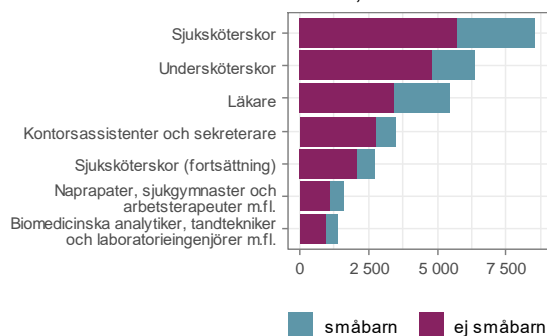
Tabell 3 – Besöksnäring

Hur påverkar en stängning av skolor och barnomsorg?

En åtgärd som till exempel Danmark och Norge har vidtagit är att stänga skolor och förskolor för att försvåra smittspridning. Denna åtgärd har för närvarande inte stöd hos Folkhälsomyndigheten, men om det skulle ske måste effekterna på smittspridningen vägas mot negativa effekter på personalförsörjningen då barnföräldrar tvingas passa barn istället för att utöva sitt yrke.

Inom vårdområdet arbetar cirka 44 000 personer. Av dessa hade år 2017 ca. 28 procent barn upp till 11 år. Andelen barnföräldrar i de största yrkena inom omsorg framgår av diagrammet nedan.

Yrken inom vård i Skåne med minst 300 anställda med barn mellan 0-10 år, 2017

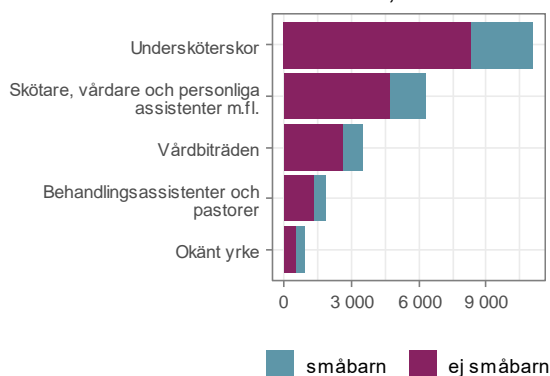

Källa: SCB (STATIV)

I Skåne var totalt 3 500 anställda sjuksköterskor, 2 000 läkare och 1 500 undersköterskor småbarnsföräldrar. Inom omsorgsområdet arbetar ca 29 000 personer. Av dessa var år 2017 ca 26

procent föräldrar till barn upp till 11 år. De största yrkesgrupperna framgår av nedanstående diagram

Yrken inom omsorg i Skåne med minst 300 anställda med barn mellan 0-10 år, 2017

Källa: SCB (STATV)

Av de anställda med barn under 11 år inom Omsorg i Skåne var 2700 undersköterskor, 1600 skötare, vårdare eller personliga assistenter och knappt 900 var vårdbiträden.

Resultatet av en stängning av skolor och förskolor skulle kunna bli en allvarlig brist på personal inom vård- och omsorg. Detta kan dock undvikas om samhällsviktiga yrkesgrupper garanteras barnpassning såsom skett i exempelvis Danmark och Norge.

Det är dock problematiskt att definiera vad som är samhällskritiska funktioner. På kort sikt klarar sig samhället sannolikt med ett fåtal kompetenser, men redan efter några dagar behövs även kompetenser för att säkra till exempel matdistribution, energi, vatten och avfallshantering. Det behövs även administrativ personal för att säkra att det finansiella systemet fungera och att löner och ersättningar betalas ut m.m.

Vissa yrkesgrupper kan fortsätta bedriva sina yrken från hemmet. Till dessa hör stora grupper av administrativ personal som inte är direkt beroende av kundkontakter och vars kontakter med kollegor inte kräver dagliga möten ansikte mot ansikte. Men många yrkesgrupper kräver direktkontakt med kunder/medborgare eller kräver tillgång till produktionsutrustning som endast finns på arbetsplatsen. En mycket grov uppskattning av möjligheter arbete från hemmet visar att kanske 15-20 procent av alla sysselsatta finns inom yrken vars arbetsuppgifter kan antas gå att sköta från hemmet. Kraftfulla karantänsåtgärder som skulle innebära en stängning av arbetsplatser kan därför endast i

mindre utsträckning kompenseras via ökat hemarbete.

Effekter på lång sikt

I ett krasst ekonomiskt perspektiv är kriser ett bra tillfälle att göra nödvändiga strukturanpassningar så att konkurrenskraften och livskraften i näringslivet stärks. Handelskriget mellan USA och Kina /Europa har sannolikt redan fått företag att minska sin sårbarhet när det gäller de globala värdekedjorna. Corona-krisen kommer sannolikt att medföra ytterligare ansträngningar på detta område, både genom ökade lager och alternativa leverantörer. Corina-krisen kan alltså komma att bli ytterligare en faktor som bidrar till att den inbromsning av globaliseringen vi har sett de senaste åren.

Kriser medför även ofta nya innovationer. Den nuvarande situationen är exempelvis ett enormt experiment när det gäller funktionaliteten hos tekniken när stora delar av världens arbetsstyrka abetar hemifrån. Det går också att spekulera i om lösningar kring telemedicin kommer öka i användning som ett resultat av smittspridan